

Prof. dr hab. Zbigniew Izdebski

Warszawa 4 czerwca 2019 roku

Uniwersytet Warszawski

Wydział Pedagogiczny

Katedra Biomedycznych Podstaw Rozwoju i Seksuologii

OCENA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Pani magister Emilii Aksamit

pod tytułem „Orientacja socjoseksualna osób o zróżnicowanych

doświadczeniach socjalizacyjnych związanych z płcią”

napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Krzysztofa Rubachy

Recenzja została przygotowana na wniosek Rady Wydziału Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. z dnia 24 kwietnia 2019 roku.

Przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska zatytułowana została „Orientacja socjoseksualna osób o zróżnicowanych doświadczeniach socjalizacyjnych związanych z płcią”. Promotorem pracy jest prof. dr hab. Krzysztof Rubacha, profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

W części formalnej oceniono pracę pod względem poprawności organizacji warsztatu pracy, określonej procedury, logiki ułożenia rozdziałów, wielkości przedłożonego komputeropisu, warstwę językową, leksykalną, stylistyczną, poprawność zapisu bibliograficznego, założeń metodologicznych, a więc: metod, technik i narzędzi badawczych itp.). W części merytorycznej oceniono trafność wyboru i oryginalność przyjętych koncepcji teoretycznych, określonego paradygmatu i jego spójności jak i konsekwencję wykorzystywania jego założeń w kolejnych częściach pracy. Oceniono poprawność sformułowania celu badawczego i wyróżnionych problemów badawczych. Dokonano też oceny umiejętności poprawnego i przekonującego przedstawienia uzyskanych wyników czyli zwięzłość, jasność, poprawność weryfikacji. W ostatniej części dokonano podsumowania i ostatecznego rozstrzygnięcia dotyczącego oceny tej pracy.

*

Rozprawa doktorska przygotowana została w sposób typowy - składa się ze wstępu, założeń teoretycznych, części metodologicznej, części odnoszącej się do prezentacji uzyskanych wyników oraz wykazu bibliograficznego, spisu tabel i rysunków oraz załączników.

Ocena proporcji między poszczególnymi rozdziałami, nie wzbudza zastrzeżeń. Praca została podzielona na część teoretyczną i część metodologiczną. W części metodologicznej opisano warsztat badawczy. Warstwę językową, leksykalną i stylistyczną należy uznać za prawidłową. Praca jest zwięzła, logiczna, napisana poprawną polszczyzną – nie zawiera niepotrzebnych opisów, wszystkie części napisane zostały pod względem formalnym poprawnie. Praca jest klarowna, przemyślana. Przegląd literatury we wstępie pracy jest logiczny i uporządkowany. Omawiane zagadnienia są przedstawione w postaci rozdziałów i podrozdziałów. Wstęp do pracy jest napisany w sposób przejrzysty, a przedstawione zagadnienia poparte są bogato cytowaną literaturą. Bibliografia zawiera wiele pozycji, głównie angielskojęzycznych, pochodzących z różnych dziedzin wiedzy.

Autorka używa języka naukowego, dobrze posługuje się pojęciami badawczymi i terminami z obszaru nauk społecznych i teorii badań naukowych.

*

Praca jest niebagatelną i niesłychanie ważną próbą opisu zagadnienia orientacji socjoseksualnej osób o zróżnicowanych doświadczeniach socjalizacyjnych związanych z płcią jest również przedsięwzięciem, które dotyczy konsekwentnych poszukiwań badawczych z obszaru socjoseksualności i poznania różnic między orientacją socjoseksualną kobiet i mężczyzn, a także na wyjaśnieniu relacji między doświadczeniami socjalizacyjnymi w obszarze roli seksualnej jednostki a jej orientacją socjoseksualną.

W ocenie wartości podjętego tematu pracy należy – po pierwsze – podkreślić znaczenie jego aktualności w kontekście ogólnej wiedzy na temat seksualności Polaków i ich społecznych, kulturowych konsekwencji. Po drugie – Autorka rozprawy przeprowadziła badania własne w oparciu o rzadko eksplorowany empirycznie Inwentarz Doświadczeń Socjalizacyjnych Larsa Penke i Jensa Asendorpfa (SOI-R) i przeprowadziła kulturową adaptację obliczając wartości psychometryczne. Po trzecie – Doktorantka w sposób syntetyczny, w kontekście m.in. transformacji społecznych, kulturowych, wskazała na najważniejsze zmiany zachodzące w postrzeganiu roli seksualnej. Po czwarte – dzięki podjęciu się tak trudnych badań powstała możliwość wysunięcia kluczowych postulatów i implikacji praktycznych w zakresie edukacji seksualnej – jest to niewątpliwie szansa na wzbogacenie wiedzy o ważnych uwarunkowaniach działalności edukacyjnej podejmowanej wobec kluczowych zagadnień zdrowia seksualnego. To powinno w konsekwencji sprzyjać

ulepszaniu praktyki edukacyjnej. Na podstawie dotychczasowych poczynań oraz zamierzeń Autorki sądzić można, że szanse te zostaną wykorzystane i przyniosą wartościowe rezultaty poznawcze i pożyteczne sugestie praktyczne. W tym kontekście postrzegam dysertację jako oryginalną i wnoszącą nowe jakościowo niepoznane i oryginalne, ważne wątki w rozwój pedagogiki.

Poza wymienionymi powyżej zaletami pracy chciałbym zwrócić uwagę na jeszcze inne pozytywne jej strony. Doktorantka podejmuje ważny problem funkcjonowania człowieka w przestrzeni społecznej. Nie mogę oprzeć się wrażeniu iż Autorka – choć sama nie pisze o tym wprost - dotknęła jednego z zagadnień marginalizowanych w pedagogice a dotyczących kształtowania roli seksualnej. Wydaje mi się że jest to zadanie kluczowe dla współczesnych wyzwań edukacyjnych nie tylko na polu wąskiej subdyscypliny pedagogiki seksualnej ale zdecydowanie szerszej wiedzy o człowieku i jego zdrowiu. Autorka odnosi się do szeregu ważnych społecznych teorii, szczególnie do koncepcji społeczno-poznawczej, teorii rozwoju ról płciowych Kay Bussey i Alberta Bandury, teorii psychoanalitycznej Zygmunta Freuda, rozwojowej teorii poznawczej Lawrence'a Kohlberga oraz teorii społecznego uczenia się Waltera Mischela. I słusznie z teorii tych wybrała teorię rozwoju ról płciowych Kay Bussey i Alberta Bandury.

Doceniam i z ogromną uwagą zapoznałem się z rozdziałem drugim a szczególnie rozdziałem „Znaczenie mediów w procesie kształtowania się roli seksualnej człowieka”. Autorka wykazała się dużą znajomością zagadnienia i w sposób ciekawy opisuje wybrane przez siebie kwestie. Stawia dość odważnie argumenty za stereotypizacją płci i społecznych granic między kobiecością a męskością. Ważna jest kwestia dotycząca cytuję za Autorką „Zacieranie i rozmywanie różnicowania pomiędzy płciami” jednak tym razem nie jestem zadowolony z przeprowadzonej analizy jest ona powierzchowna zacytowała Autorka zaledwie 2 pozycje literatury i to z lat 90tych, a jest to jednak istotna kwestia która mogła zostać bardziej opisana.

Rozdział trzeci jest kluczowym rozdziałem dla podjętych badań. Autorka wykorzystала pojęcie orientacji socjoseksualnej (ang. sociosexual orientation), określanej również jako socjoseksualność. Nie wiem czy bazowanie jedynie na teorii Alfreda Kinseya – jest to koncepcja z lat 40tych XX wieku odnosi się precyzyjnie do tego co dziś rozumiemy przez socjalizację seksualną.

Pewien niedosyt odczuwam także w braku w rozdziale trzecim i częściowo drugim również teoretycznej charakterystyki wiodącej w rozprawie kategorii – socjoseksuologii, mimo zapowiadanego w tytule tego rozdziału opisu.

Zaproponowane podejście wydaje się oszczędne – brakuje w nich krytycznej analizy, co jest szczególnie przydatne w analizach pedagogicznych ze względu m.in. na możliwość wprowadzania różnych odmian wytwarzania sposobów percepcji m.in. w działalność edukacyjną i kształtowania tym samym kompetencji kulturowej, obejmującej społeczną i jednostkową wiedzę o regułach kulturowych zachowań seksualnych i ich sensach, jak również mogą stanowić zaplecze teoretyczne dla społecznych i indywidualnych propozycji nowych reguł tych zachowań i nowych wartości. Istnieje bowiem współcześnie wyraźna tendencja w kontekście tworzenia schematów ideologicznych – zaprzeczających potrzebę edukacji seksualnej prowadzącej wprost do nasilenia funkcjonujących już stereotypów i modyfikacji uprzedzeń we wczesnej socjalizacji jednostki w zakresie jej seksualności i seksualnej roli.

Znana mi tradycja metodologiczna toruńskich pedagogów, a szczególnie profesora Krzysztofa Rubachy, zapowiadała, że będzie to praca zaangażowana empirycznie i nie pomyliłem się. Praca jest doskonałym przykładem solidnie przeprowadzonej analizy badawczej.

Pytania badawcze są jasno sformułowane. Zastosowanie pytań rozstrzygnięcia też ma swoje uzasadnienie bowiem adekwatnie odpowiada intencjom Autorki, która właśnie na poziomie rozstrzygnięć analizuje kilka kwestii, o które pyta. Hipotezy są precyzyjnie sformułowane i potwierdzone piśmiennictwem, to ogromny atut. Tabela ze zmiennymi na stronie 75 jest dobrze opracowana, wszystkie wskaźniki są precyzyjnie opisane, korespondują z treściami zawartymi w rozdziale teoretycznym. Zwróciłem również uwagę na załączony do pracy Schemat korelacji między zmiennymi na stronie 76. Opis metody, typu badań, precyzyjnie zostały opisane warto zwrócić uwagę na opis strategii badawczej na stronie 72. Na tym etapie pracy widać dobrą organizację warsztatu badawczego i przemyślaną całościową koncepcję. Dobór narzędzi uznaję za słuszny i wartościowy. Szczególnie chciałbym podkreślić i uznać za dużą wartość stworzenia norm i adaptację narzędzia, które zostało zweryfikowane pod względem trafności i rzetelności. Jest to solidna wartość dodana do recenzowanej pracy. Rzadko spotyka się taką rzetelność. Rozdział szósty został poświęcony prezentacji wyników z przeprowadzonych badań.

Rozdział pomimo wielu danych statystycznych czyta się dobrze. Autorka świetnie porusza się po opisywanych zagadnieniach. Doskonale radzi sobie z odczytywaniem danych statystycznych i wyciąganiem z nich wniosków. Doceniam wprowadzenie tabel 11, 12 i 13 zawartych odpowiednio na stronach 81, 82 i 83. Są pomocne i porządkują zamysł badawczy. Autorka prezentując uzyskane wyniki odnosi się do danych na podstawie których weryfikuje swoje hipotezy. Uzyskane wyniki zostały w sposób klarowny przedstawione. Autorka zadbała

aby były one jasne i precyzyjne. Warto nadmienić, że autorka budzi uznanie oryginalnością pomysłów, rzetelnością, znajomością zasad prowadzenia badań jak i metod analizy ich wyników. Ta część pracy została przeprowadzona z należyłą starannością. Autorka ze zrozumieniem i ogromnym wyczuciem wyciąga adekwatnie płynące z badań wnioski. Praca stanowi zamkniętą całość, ukazującą poprawność warsztatową i merytoryczną Autorki, układ jest logiczny i komplementarny.

Dodam jeszcze na co zwróciłem szczególną uwagę, iż o walorach recenzowanej dysertacji stanowią aktualność i ranga podjętej problematyki, poziom naukowy wszystkich zaprezentowanych w pracy rozdziałów. Uznanie budzi zarówno logiczna sekwencja rozważań, inteligentny podział na części, jak i interesująca treść poszczególnych rozdziałów. Jednym z atutów recenzowanej pracy jest również jej międzynarodowy charakter w zakresie ujmowanej literatury. W poszczególnych częściach daje się wyraźnie zauważyć przyjętą logikę prezentacji obejmującą: wprowadzenie, definiowanie pojęć i przyjmowanie klasyfikacji, odwołania do aktualnego stanu badań oraz przykłady praktyczne. Praca ma również dużą wartość implikacyjną dla praktyki pedagogicznej, co Autorka wyraziła w podsumowaniu.

Konkluzja

Konkludując uznaję pracę doktorską pani mgr Emilii Aksamit, zrealizowaną pod opieką naukową prof. dr hab. Krzysztofa Rubachy, za ogromnie wartościową, społecznie potrzebną, w sposób odważny napisaną i spełniającą kryteria stawiane tego typu pracom. Doktorantka podejmuje ważny społecznie temat, dlatego wnoszę do Rady Wydziału Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu o dalsze procedowanie pracy. W moim przekonaniu recenzowana praca spełnia wymagania określone w ustawie z 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, co upoważnia mnie do stwierdzenia, iż rozprawa doktorska pani magister mgr Emilii Aksamit stanowi podstawę dalszego postępowania zmierzającego do nadania jej stopnia doktora nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

